

ALTIEYLÜL REHBERLİK ve ARAŞTIRMA MERKEZİ
LİSE KARIYER REHBERLİĞİ PİLOT UYGULAMASI
ÖN TEST-SON TEST KARŞILAŞTIRMA ANALİZ RAPORU

Eda KARAGÖZOĞLU ŞAHAN

Fatih GÜNDOĞAN

Bülent GÜLER

1.12.2019

İçindekiler

UYGULAYICI ÖZETİ	3
1.GİRİŞ ve METODOLOJİ	4
Giriş.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Uygulama Dönemi	5
1.4 Yöntem	5
1.5 Sayıtlılar	6
1.6 Sınırlılıklar	6
2.BULGULAR	7
2.1Meslek Kavramı	7
2.2 Kariyer Kavramı	7
2.3 Kendini Fark Etme.....	7
2.4 Meslek Tercihi	8
2.5 İdeal Meslek Seçimi	8
2.6 Kariyer Planlama Süreci.....	9
2.7 Yetenek ve İlgiler	9
2.8 Meslekleri Tanıma	10
2.9 Ders Seçimi	10
2.10 YKS Sınavı.....	11
2.11 21. Yy Becerileri.....	11
2.12 Kariyer Eğitim Basamakları.....	12
2.TARTIŞMA ve YORUM.....	12

UYGULAYICI ÖZETİ

Kariyer; bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık anlamına gelmektedir.(TDK). Öğrencilerin birçoğunda gözlemlemekte olduğumuz problem, üniversite sınavı sonrası elde ettikleri başarı durumlarına göre tercih yapmalarıdır. Ancak; Mesleki Karar Verme, çok daha önce başlaması gereken bir süreçtir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu 2023 vizyonunda, "Kariyer Rehberliği sistemi yapılandırılacak ve tüm öğretim kademeleri düzeyindeki çocukların kendilerini tanıyarak (mizaç, yetenek, ilgi, değerler, kişilik ve aile) kariyer profili oluşturulması, iş-meslek tanıma yollarını, kaynaklarını öğrenmesi ve kariyer gelişim dosyasının öğrenci e-portfolyosuyla ilişkilendirilmesi sağlanacaktır." Amacı oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmanın amacı; lise öğrencilerinin kariyer yolculuğunda önemli bir adım olan ders seçimi öncesi; kariyer planlama basamaklarını, meslek-kariyer kavramlarını, meslek seçimini etkileyen faktörleri, kariyer planlama sürecini, yetenek ve ilgilerini tanımalarını, ders seçimi ve YKS sınavı hakkında bilgilenmelerini, 21. yy kariyer becerilerini tanımalarını içeren kapsamlı bir program hazırlayıp, öğrencilerin süreçle ilgili farkındalıklarını arttırarak doğru tercihler yapmalarına yardımcı olmaktır.

Bu kapsamda sorumluluk sahamızda bulunan Balıkesir Cumhuriyet Anadolu Lisesi 10. Sınıf öğrencileri ne yönelik 28 Kasım-19 Aralık 2019 tarihlerini içine alan bir eğitim programı planladık ve 188 öğrenci ile çalışmamızı gerçekleştirdik.

Çalışmanın başladığı 28 Kasım 2019 tarihinde öğrencilere, bölümümüz tarafından hazırlanan ön test formunu doldurttuk. Çalışma bitiminde ise son test verilerini aldık.

Raporda seçilen pilot okulun ön test-son test karşılaştırmalı sonuçları aktarılmış ve son bölümde genel değerlendirme sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmamıza destek veren Balıkesir Cumhuriyet Anadolu Lisesi idareci, öğretmenlerine ve okul rehber öğretmeni Ebru ÖZALP'e teşekkür ederiz.

1.GİRİŞ ve METODOLOJİ

Giriş

Kariyer, bir insanını yaşamını tüm yönleri ile etkileyen; meslek, hayat boyu ilerleme, kişinin yolda yürümesi, sonu olmayan bir gelişme yolu, kişinin yaşamı kavramları ile tanımlanan bir süreçtir.

Bir başka tanımda kariyer; “kişinin başlangıç yaptığı, yaşamının üretken yıllarını kullanarak geliştirdiği ve genelde çalışma hayatının sonuna dek sürdürdüğü iş ya da pozisyon.” Şeklinde tanımlanır.

Kariyer hazırlığı, gençlerin yaşam planlamasında dikkate alması gereken temel planlardır. Bu konu geçiş döneminde yani ergenlik ve yetişkinlik dönemi arasında olan insanlar için önemlidir, çünkü bir kariyer onların sosyal ve ekonomik açıdan bağımsız olmalarına izin verir (Ueno, 2002; Rogers, Creed ve Glendon, 2008). Ergenlik dönemine bakıldığında kariyer adımı için atılacak en önemli adımlardan birisi de ders seçimidir. Öğrenci, seçilen derslerle birlikte akademik bilgi ve becerilerin kazanımlarından sonraki süreçte girilen YKS sınavından sonra bir yükseköğretim kurumuna yerleşir ve kariyer yolculuğu şekillenir. Eğitim sistemimizde ders seçimi, 10. Sınıfın 2. Dönemi yapılmaktadır.

Holland tarafından geliştirilen özellik-faktör ilişkisinde (1985), bireysel ilgi ve yeteneklerin bu ilgi ve yetenekleri tatmin eden bir meslekle eşleştğinde iş doyumunu, istikrar ve başarının gerçekleşeceği belirtilmektedir.

Ülkemizde uygulanan yükseköğretim programına giriş sisteminde kısıtlı sayıda sanat ve spor alanları hariç tek ve en önemli kriter olarak merkezi sınavdan alınan puanın kabul edilmesi; öğrencinin mesleğini seçerken dikkat etmesi gereken ilgi, yetenek ve değerleri gibi kişilik özelliklerini ve meslek alternatiflerini tanımadan karar vermelerine sebep olmaktadır. ÖSYM'nin verilerine göre her yıl yükseköğretim sınavına başvuran adayların 5'te birinin daha önce yükseköğretime kayıt yaptırmış ya da bir yükseköğretim programı bitirmiş adaylar olduğu bilgisi, bu sorunu destekler niteliktedir. YÖK, bu sorunun ortadan kaldırılması adına 2015'te aldığı kararla, öğrencilerin üniversiteye girdikleri yılki puanlarıyla bir başka bölüme yatay geçiş yapabilmesinin önünü açmış olsa da öğrencilerin sene kaybı riskini kolaylıkla alamadıkları, bu sebeple de memnun olmadıkları bölümlerinde okumaya devam etme eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Tüm bunlarla birlikte, 21. Yüzyılda kariyer seçenekleri ve bu seçenekleri etkileyen kriterlerin her geçen gün artması ve yeni alanların ortaya çıkması kariyer kararsızlığına neden olan bir diğer unsurdur (Coşgun,2019). Bu bağlamda bireylerin ilgi ve yeteneklerinin farkındalığı kariyer seçiminde önemli bir etkidir.

Tüm bu süreçlerin yanında kariyer seçiminde hem öğrencilere yönlendirme yapmaları açısından, hem öğrencilerin farkındalıklarını arttırma, yetenek ve ilgilerini fark etmeleri açısından okul rehberlik servislerinin rolü büyüktür.

Lise Kariyer Rehberliği Pilot Uygulama alışması, Altieylül Rehberlik ve Araştırma Merkezi Okul Rehberlik Hizmetleri Bölümü tarafından hazırlanan yapılandırılmış program dahilinde gerçekleştirilmiştir. Ön test ve son test uygulamaları, programın içeriği ile ilgili 12 maddelik boyutla şekillenmiştir. Son testte teste katılan öğrencilerin program sonunda nasıl bir farklılık yaşadıkları saptanmak istenmiştir. Program, 4 haftalık bir çalışma halinde planlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Rapora konu olan araştırma, Balıkesir Cumhuriyet Anadolu Lisesi 10. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Yapılan araştırma ile “Kariyer Rehberliği” kapsamında yapılandırılmış olduğumuz programın öğrencilerin üzerine etkileri incelenerek değerlendirme sonucunda programda ne gibi değeriklikler yapılabileceği üzerinde çalışma ve değerlendirme yapılacaktır.

10. Sınıflarda Kariyer Rehberliği Programı, öğrencilerin yetenek ve ilgilerini fark etmesi, YKS sınavı hakkında bilgilendirme, ders seçimi hakkında bilgilendirme, kariyer planlama süreci, 21. yy becerileri ile ilgili kazanımlar dahilinde hazırlanmıştır.

Bu bağlamda yapılandırılmış plan doğrultusunda hazırlanan ön test-son test sonuçlarına göre program revize edilecektir.

1.3 Araştırmanın Uygulama Dönemi

Araştırma kapsamında hazırlanan ön test, programın başlangıç tarihi olan 28 Kasım 2019 tarihinde, Temel Yeterlilikler Testi uygulamasından hemen önce yapılmıştır. Program 19 Aralık 2019 tarihinde “Kariyer Bilgilendirme Sunumu” ile tamamlanmış, ancak son testler okuldaki işleyişi bozmamak adına bir sonraki hafta uygulanmıştır. Son testlerin program bitiminde hemen uygulanamaması nedeniyle bazı maddelerde anlamlı sonuçların çıkmaması öngörülmektedir.

1.4 Yöntem

Programın hazırlanma aşamasından sonra “Kariyer Rehberliği Pilot Uygulama Anketi”, literatür tarandıktan sonra Altieylül Rehberlik ve Araştırma Merkezi Okul Rehberlik Hizmetleri Bölümü tarafından ön test-son test hazırlanmıştır. Ölçek Likert tipi bir ölçektir. Cevaplar, “Hiç Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” olmak üzere düzenlenmiştir. Anket, toplam 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekle ilgili örnek maddeler;

- Bana en uygun mesleği seçebilmem için nelere ihtiyacım olduğunun farkındayım.
- Yetenek ve ilgilerimin farkındayım.
- Geleceğimi planlama konusunda 21. Yüzyılın gereklerinin farkındayım.

Araştırma verileri SPSS 21 Paket programında analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin betimleyici istatistiği için minimum, maksimum, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına bakılmıştır.

Verilerin analizinde, çalışmadan önce ve sonra öğrencinin durumunda anlamlı fark olup olmadığını test etmek amacıyla Bağımlı Örneklem T Testi kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan diğer ölçekler Temel Yetenekler Testi 9-11 ve Mesleki Eğilim Belirleme Envanteridir.

Temel Yetenekler Testi 9-11, öğrencinin dil yeteneğini ölçen iki, akıl yürütme yeteneğini ölçen bir ve sayısal yeteneğini ölçen bir olmak üzere toplam dört testten oluşmaktadır. Güvenilirliği ve geçerliliği kanıtlanmış bir testtir.

Mesleki eğilim belirleme envanteri, toplam 160 maddeden oluşan ve öğrencilerin ilgili oldukları maddeleri puan tablosuna işaretlemesi ve ilgi duydukları meslekleri değerlendirmelerini sağlayan bir envanterdir.

1.5 Sayılılar

1. Çalışmaya katılan öğrenciler, veri toplama araçlarına verdikleri cevaplarda samimi davranmışlardır.
2. Son test, çalışmanın hemen arkasından yapılamadığı için bazı maddelerde anlamlı sonuçlar çıkmayabilir.

1.6 Sınırlılıklar

1. Araştırma, Altıeylül Rehberlik ve Araştırma Merkezi sorumluluk sahasında bulunan Balıkesir Cumhuriyet Anadolu Lisesi 10. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.
2. Çalışma 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı kasım-aralık ayı ile sınırlıdır.

2.BULGULAR

2.1 Meslek Kavramı

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1				
Meslek kavramı hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim	2,51	188	,850	,062
Meslek kavramı hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim	2,53	188	,777	,057

İlk madde olan “meslek kavramı hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim” ifadesinde ortalamanın 2,51’den 2,53’e yükseldiği tespit edilmiştir. Aradaki farkın az olması, programa meslek ve meslek seçimi ile ilgili daha fazla yer verilmesi gerektiğini göstermektedir.

2.2 Kariyer Kavramı

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 2				
Kariyer kavramları hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim.	2,38	188	,834	,061
Kariyer kavramları hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim.	2,46	188	,769	,056

İkinci madde olan “kariyer kavramı hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim” ifadesinde, ortalamanın 2,38’den 2,46’ya çıktığı tespit edilmiştir. Ortalamada yükselme olması, programda yer alan kariyer ile ilgili kısımların başarıyla yürütüldüğünü, ancak geliştirilebileceğini kanıtlamaktadır.

2.3 Kendini Fark Etme

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 3				
Kendime en uygun mesleği seçebilmem için nelere ihtiyacım olduğunun farkındayım.	2,48	188	,978	,071
Kendime en uygun mesleği seçebilmem için nelere ihtiyacım olduğunun farkındayım.	2,63	188	,948	,069

Üçüncü madde olan “Kendime en uygun mesleği seçebilmem için nelere ihtiyacım olduğunun farkındayım” ifadesinde öğrencilerin ortalaması 2,48’den 2,63’e çıkmıştır. Aradaki fark, 10. Sınıf öğrencilerinin kendini tanıma ve nelere ihtiyacı olduğunu bilmede yardıma ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Bu madde ile ilgili yapılan çalışmalarda anlamlı bir fark bulunmuştur.

2.4 Meslek Tercihi

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 4 Meslek tercihinde nelere dikkat etmem gerektiğini biliyorum.	2,69	188	,932	,068
Meslek tercihinde nelere dikkat etmem gerektiğini biliyorum.	2,70	188	,901	,066

Dördüncü madde olan “ meslek tercihinde nelere dikkat etmem gerektiğini biliyorum” ifadesindeki artışın 2,69’dan 2,70’ e çıktığı, ancak aradaki farkın çok az olduğu ve öğrencinin bu konudaki ihtiyaçlarının eğitim sonunda giderilemediği saptanmıştır.

2.5 İdeal Meslek Seçimi

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 5 Kişisel ve sosyal özelliklerime göre ideal meslek seçimimi nasıl yapacağımın farkındayım	2,63	188	,877	,064
Kişisel ve sosyal özelliklerime göre ideal meslek seçimimi nasıl yapacağımın farkındayım	2,59	188	,929	,068

Beşinci madde olan “kişisel ve sosyal özelliklerime göre ideal meslek seçimini nasıl yapacağımın farkındayım.” ifadesindeki ortalamanın 2,63’ten 2,59’a indiği görülmektedir. Programda başarısız olduğu tespit edilen ilk madde bu madde olmuştur. Bu durum, öğrencilerin kendini tanıma ve bu durumu meslek seçimi ile

ilişkilendiremediğini anlatmaktadır. Ayrıca ilk maddede olduğu gibi meslek kavramı ve çeşitliliği ile ilgili bilgilendirme programda yetersiz kalmıştır.

2.6 Kariyer Planlama Süreci

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 6 Kariyer planlama süreci hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim.	1,88	188	,792	,058
Kariyer planlama süreci hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim.	2,26	188	,864	,063

Altıncı madde olan “Kariyer planlama süreci ile ilgili ayrıntılı bilgilere sahibim.” Madde ortalamasının 1,88’den 2,26’ya çıktığı tespit edilmiştir. Bu noktada kariyer ile ilgili başarılı bir program yürütüldüğü belirlenmiştir.

2.7 Yetenek ve İlgiler

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 7 Yetenek ve ilgilerimin farkındayım.	2,53	188	1,036	,076
Yetenek ve ilgilerimin farkındayım.	2,65	188	1,009	,074

Yedinci madde olan “yetenek ve ilgilerimin farkındayım” maddesindeki madde ortalaması 2,53’ten 2,65’e yükselmiştir. Program boyunca öğrencilere Temel Yetenek Testi ve Mesleki Eğilim Belirleme Testi uygulanmasına ve dönütlerin öğrencilere verilmesine rağmen madde ortalamasında daha yüksek artış olmamasının nedenleri arasında öğrenci ile çalışma sonrası bireysel görüşme yapılmaması gösterilebilir.

2.8 Meslekleri Tanıma

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 8 Meslekleri tanıyorum ve meslekler hakkında nasıl araştırma yapacağımı biliyorum.	2,59	188	,819	,060
Meslekleri tanıyorum ve meslekler hakkında nasıl araştırma yapacağımı biliyorum.	2,49	188	,804	,059

Sekizinci madde olan “Meslekleri tanıyorum ve meslekler hakkında nasıl araştırma yapacağımı biliyorum.” ifadesi 2,59’dan 2,49’a düşmüştür. Yukarıdaki maddelerin yorumlanmasına da bakıldığında hazırlanan eğitim programının meslek ayağının eksik kaldığı ve geliştirilmesi gerektiği saptanmıştır.

2.9 Ders Seçimi

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 9 Meslek ve kariyerim için önemli bir adım olan ders seçimi hakkında ayrıntılı bilgi sahibiyim.	2,28	188	,947	,069
Meslek ve kariyerim için önemli bir adım olan ders seçimi hakkında ayrıntılı bilgi sahibiyim.	2,55	188	,879	,064

Dokuzuncu madde olan “Meslek ve kariyerim için önemli bir adım alan ders seçimi hakkında ayrıntılı bilgi sahibiyim.” ifadesinde ortalama 2,28’den 2,55’e yükselmiştir. Bundan yola çıkılarak eğitimin bu ayağının başarılı olduğu şeklinde yorum yapılabilir.

2.10 YKS Sınavı

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 10 YKS hakkında ayrıntılı bilgi sahibiyim.	1,79	188	1,031	,075
YKS hakkında ayrıntılı bilgi sahibiyim.	2,33	188	,952	,069

Onuncu madde olan “YKS sınavı hakkında ayrıntılı bilgilere sahibim” ifadesinde ortalamanın 1,79’dan 2,33’e yükseldiği tespit edilmiştir. Ders seçimi öncesi öğrencilerin sınav sistemi hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olması ve sonuçları öngörmesi, kariyerini belirlemesi adına son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle bu maddedeki anlamlı farklılık çalışmanın bu ayağının başarı ile yürütüldüğünü göstermektedir.

2.11 21. Yy Becerileri

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 11 Geleceğimi planlama konusunda 21.yüzyılın gerekleri hakkında bilgi sahibiyim.	2,27	188	,984	,072
Geleceğimi planlama konusunda 21.yüzyılın gerekleri hakkında bilgi sahibiyim.	2,43	188	,871	,064

11. madde olan “geleceğimi planlama konusunda 21. Yüzyılın gerekleri hakkında bilgi sahibiyim.” maddesinde ortalamanın 2,27’den 2,43’e çıkması, çalışmada bu madde için başarılı olduğu ancak daha detaylı paylaşım yapılabileceği şeklinde yorumlanabilir.

2.12 Kariyer Eğitim Basamakları

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 12 Kariyer planımı yaparken hangi eğitim basamaklarından geçeceğimi biliyorum.	2,38	188	1,003	,073
Kariyer planımı yaparken hangi eğitim basamaklarından geçeceğimi biliyorum.	2,55	188	,867	,063

12. madde olan “kariyer planımı yaparken hangi eğitim basamaklarından geçeceğimi biliyorum.” ifadesinde ortalama 2,38’den 2,55’e yükselmiştir. Bu, eğitim ve kariyer ilişkisinin öğrenci açısından anlamlandırma noktasında son derece önemlidir ve program bu noktada başarılıdır.

2.TARTIŞMA ve YORUM

Altıeylül Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan “Kariyer Rehberliği Pilot Çalışması”nda, 10. Sınıf öğrencilerinin ders seçimi öncesinde kariyerleri hakkında doğru karar vermelerine yardımcı olmak ve farkındalıklarını arttırmak amaçlanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre çalışma öncesi ve sonrasında uygulanan ön test-son test arasında olumlu farklılıklar gözlenmiş ve yapılandırılmış program hakkında eksikler tespit edilmiştir.

Ülkemizde daha önce kariyer rehberliği ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar incelendiğinde, Doğan(2010) tarafından geliştirilen Kariyer Karar Verme Grup Rehberliği programının öğrenciler üzerinde olumlu etkileri saptanmıştır. Coşgun (2019), kariyer karar verme güçlüklerini oluşturan unsurların incelendiğinde; öğrencilerin yetenek, ilgi ve değerlerinin ayrışmamış olduğunu belirtmiştir.

Bundan yola çıkılarak, ders seçiminin kariyer belirleme üzerinde önemli bir adım olması üzerine 10. Sınıf öğrencilerine yetenek, ilgi, değerlerini tanımaları, sınav sistemini tanımaları ve meslek ve kariyer hakkında bilgi sahibi olmaları dolayısıyla hedef belirleme aşamasını daha öne çekmek amacı ile “Kariyer Rehberliği Pilot Çalışması” planlanmış ve uygulanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre yapılandırılan program öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Ancak hazırlanan son testin programın bitiş aşamasından hemen sonra uygulanamaması, bulgular üzerinde negatif etkileri olduğu düşünülmektedir. Ancak

gerek okul idaresi, gerek öğrenci ve velilerden son derece verimli dönütler alınmıştır.

Bunun dışında çıkan sonuçlara bakıldığında; özellikle meslek kavramı, meslek seçimi ve uygun meslek seçimi noktalarında daha fazla çalışma yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığımızın 2023 hedefleri kapsamında da olan Kariyer Rehberliği ile ilgili yapılandırılacak olan çalışmalarda, rehberlik servislerinin ders seçimleri öncesinde öğrencilerin yetenek, ilgi, değer ve karar verme ile ilgili yapılandırılmış programlarla çalışmaları; öğrencilerin kariyerleri ile ilgili doğru karar vermelerinde etkili olacağı düşünülmektedir.